

سیاست خارجی ایران و عربستان در قبال تحولات سوریه

نویسنده:

لیلا خدابخشی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایرانشهر

www.ketab.ir

کلیه حقوق محفوظ است، هر گونه نسخه برداری اعم از زیراکس، بازنویسی، ذخیره کامپیوتری و کلی و جزئی بدون مجوز کتبی ناشر و مولف ممنوع بوده و از طریق قانونی قابل پیگیری است

- شناسه :
وان و نام پدیدآور :
خصصات نشر :
خصصات ظاهری :
پیک :
شمعیت فهرست نویسی :
داشت :
ضوع :
ضوع :
سوریه -- تاریخ -- جنگ داخلی، ۲۰۱۱ م. -- دخالت خارجی
Syria -- History -- Civil war, 2011 -- Participation, Foreign
سوریه -- تاریخ -- جنگ داخلی، ۲۰۱۱ م. -
-Syria -- History -- Civil war, 2011
DSR۱۶۵۶ : ده بندی کنگره
۹۵۵/۰۸۳ : ده بندی دیویی
۸۷۴۹۳۷۹ : ماره کتابشناسی ملی
فیبا : اطلاعات رکورد کتابشناسی

وان: سیاست خارجی ایران و عربستان در قبال تحولات سوریه
لف: لیلا خدابخشی

سر: سخنکده

بک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۷۹۹-۰۴-۲

راستار اول: اسماعیل صمیمی پور

راستار اول: فاطمه بابایی

راژ: ۲۰۰ نسخه

بمت: ۴۵۰۰۰ تومان

بت چاپ: چاپ اول ۱۴۰۰

فهرست مطالب

پیشگفتار

۱۱

فصل اول: مبانی و چارچوب نظری

۱۹

درآمد

۲۱

مبانی نظری

۲۱

سیاست خارجی

۲۱

سیاست خارجی، سیاست بین‌الملل و روابط بین‌الملل

۲۴

خاستگاه سیاست خارجی

۲۵

الگوهای بررسی سیاست خارجی

۲۸

عوامل موثر در سیاست‌گذاری خارجی

۲۹

ابزارهای سیاست خارجی

۳۱

اجرای سیاست خارجی

۳۱

نظریه رئالیسم

۳۲

موازنه قدرت منطقه‌ای

۳۷

نظریه نئورئالیسم

۴۲

رئالیسم تدافعی

۴۶

رئالیسم تهاجمی

۴۹

چارچوب نظری

۵۱

انطباق نظریه با الگوی رقابت راهبردی ایران و عربستان

۵۵

فصل دوم: بحران سوریه، علل و عوامل و موضع‌گیری کشورها نسبت به آن

۵۷

درآمد

۵۹

اهمیت ژئوپلیتیکی و استراتژیکی سوریه

۶۰

بخش اول: بحران سوریه

۶۱

اعتراضات ملت‌های خاورمیانه

۶۲

عوامل موثر بر بحران سوریه

۶۶

۶۶	عوامل اقتصادی
۶۸	عوامل مذهبی و قومی
۶۸	عوامل سیاسی
۷۱	علل داخلی و نقش رسانه ها
۷۲	علل خارجی
۷۴	زمینه های ژئوپلیتیکی
۷۷	عوامل جامعه شناختی بحران سوریه
۷۷	ضعف انسجام و ثبات سیاسی
۷۹	ضعف ارزش های دموکراتیک و محدودیت مشارکت سیاسی
۸۳	تحول طبقاتی مخصوصا در طبقه متوسط
۸۴	تنوع قومی و مذهبی نهادینه نشده
۸۵	بحران مشروعیت سیاسی حکومت
۸۸	تأثیر نارضایتی های اقتصادی و فقر بر بحران سوریه
۸۹	مخالفان بشار اسد
۹۱	حامیان دولت بشار اسد
۹۳	ارتش و نیروهای مسلح سوریه
۹۵	سوریه و همسایگان
۹۶	کانون های خیزش: ناهماهنگی ها
۹۸	بخش دوم: موضع گیری کشورها در قبال بحران سوریه
۹۸	اهمیت و نقش استراتژیک سوریه در مناسبات منطقه ای و بین المللی
۹۹	موضع گیری های آمریکا در قبال بحران سوریه
۱۰۷	سیاست های اتحادیه اروپا در قبال بحران سوریه
۱۱۰	نگاه عربستان و قطر به بحران سوریه
۱۱۱	نگاه روسیه به سوریه
۱۱۴	موضع اسرائیل در قبال بحران سوریه

۱۱۷	موضع ترکیه در برابر بحران سوریه
۱۲۰	جنگ نیابتی و رقابت ایران و عربستان در بحران سوریه
۱۲۱	اقدامات جمهوری اسلامی ایران در سوریه
۱۲۶	اقدامات عربستان سعودی در قبال بحران سوریه
۱۳۱	فصل سوم: سیاست های ایران و عربستان در قبال تحولات سوریه
۱۳۳	درآمد
۱۳۳	سیاست خارجی
۱۳۵	بخش اول: سیاست خارجی ایران نسبت به بحران سوریه
۱۳۵	اصول و اهداف کلان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران
۱۳۶	اهمیت سوریه در سیاست خارجی ایران
۱۳۷	روابط سیاسی جمهوری اسلامی ایران و سوریه
۱۳۹	سیاست خارجی ایران در قبال بحران سوریه
۱۴۲	مواضع جمهوری اسلامی ایران در قبال بحران سوریه
۱۵۰	چالشهای جمهوری اسلامی ایران نسبت به رویکرد خود در بحران سوریه
۱۵۳	بخش دوم: سیاست خارجی عربستان سعودی نسبت به بحران سوریه
۱۵۳	پیشینه سیاست خارجی عربستان
۱۵۷	پیشینه روابط عربستان و سوریه
۱۵۸	روابط عربستان سعودی و سوریه در زمان بشار اسد
۱۶۰	اهمیت ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک سوریه برای عربستان
۱۶۰	چگونگی ورود عربستان به تحولات سوریه
۱۶۴	اقدامات عربستان در سوریه
۱۶۹	رقابت های منطقه ای عربستان و سوریه
۱۷۱	سیاست خارجی عربستان سعودی
۱۷۲	توازن منطقه ای عربستان با ایران
۱۷۴	بسط مرجعیت عربستان و گفتمان سلفی گری

بیشگفتار

در چند سال اخیر، بحران سوریه به یکی از مهمترین موضوعات منطقه ای و بین‌المللی تبدیل شده و توجه بسیاری از کشورهای جهان را به خود معطوف کرده است. سوریه عرصه رقابت و محل جولان برخی از قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی گشته و هر یک بر اساس اهداف و منافع خود به ایفای نقش در آن می‌پردازند. شروع منازعه خونین و شدید سوریه از مارس ۲۰۱۱ تاکنون، وضعیت ژئوپلیتیک، ژئواستراتژیک، هویتی و ایدئولوژیک خاصی بر تحولات این کشور مترتب کرده است. تنوع زیستی اقلیت‌های دینی و نژادی متعدد در سوریه به همراه دخالت‌های منطقه‌ای و جهانی جهت تسلیح گروه‌های تندرو شورشی، فضای پرالتهابی را بر این سرزمین حاکم نموده که علاوه بر هویتی کردن تحولات^۱ این کشور باعث شده است تا جنگ داخلی تمام عیار و آینده پر ابهام تحولات آتی این کشور، فضای تصمیم‌گیری سیاست خارجی بازیگران ذی نفوذ در خاورمیانه را تحت تأثیر قرار دهد. در این میان نقش جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی به عنوان بازیگران تأثیرگذار در روند تحولات سوریه از این جهت حائز اهمیت است که تداوم بحران سوریه و شرایط حاکم بر آن در کنار تحولات جهانی و منطقه ای، عرصه را مستعد بازیگری فعالانه آنها در بحران سوریه و احیاناً برخی تحولات تاکتیکی کرده است. عربستان سعودی با توجه به استراتژی سیاست خارجی‌اش، که بخشی از آن را مهار و جلوگیری از نفوذ ایران در منطقه تشکیل می‌دهد، نقش بارزی در تحولات این کشور ایفا نموده است و اقدامات گسترده‌ای، از حمایت مالی و معنوی از شورشیان القاعده گرفته تا مشارکت فعال در محور غربی-

^۱ هویتی شدن تحولات منطقه به معنی آن است که باید هویت (از جمله مباحث ایدئولوژیکی) را بعنوان بخشی از معادله قدرت در رقابت‌های منطقه ای و ژئوپلیتیک در نظر گرفت که می‌تواند زمینه تغییر موازنه را فراهم سازد

عربی در جهت متقاعد کردن دیگر کشورها برای حمایت از مخالفان حکومت سوریه و در نهایت تلاش بی‌وقفه برای گسترش منازعه در این کشور انجام داده است.

همچنین در رابطه با مواضع جمهوری اسلامی ایران در بحران سوریه، می‌توان اذعان نمود که موقعیت جغرافیایی این کشور در همسایگی با فلسطین اشغالی و اسرائیل، لبنان و عراق، اهمیت استراتژیک سوریه را برای ایران بسیار بالا برده است. نقش نسبتاً مستقل تر دمشق در میان کشورهای عربی خاورمیانه در مناسبات منطقه ای و بین المللی، نقش آفرینی در معادلات سیاسی لبنان و قرار گرفتن این کشور به عنوان جزئی از جریان مقاومت در کنار ایران و حزب الله و حماس در مقابله با اسرائیل از جمله مواردی است که از لحاظ راهبردی، سوریه را برای ایران مهم جلوه می‌دهد.

تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی در سال‌های اخیر از جمله بهار عربی، تغییر نگاه آمریکا از خاورمیانه به شرق دور و نیز نقش تأثیرگذار ایران در بحران‌های عراق، سوریه و حضور این کشور در یمن و از طرف دیگر توافق هسته‌ای میان ایران و کشورهای غربی به افزایش قدرت منطقه‌ای ایران انجامیده و موجب نگرانی رقیب منطقه‌ای ایران، عربستان سعودی شده است. با توجه به فضای رئالیستی حاکم بر منطقه خاورمیانه و خلیج فارس، عربستان هرگونه قدرت‌یابی ایران در منطقه را به زیان خود می‌داند و در چارچوب موازنه سازی قدرت در صدد مقابله با ایران در منطقه برآمده است.

از آغاز سال ۲۰۱۱ خاورمیانه و شمال آفریقا شاهد تحولات اساسی بوده است. در پی جنبش‌های مردمی و تحولات جدید در خاورمیانه و شمال آفریقا، بسیاری از نظام‌های سیاسی و نظم منطقه‌ای تغییر یافته و الگوهای مختلفی از تحولات در کشورهای مختلف رخ داده است که تفاوت‌های زیادی با هم داشته‌اند. در این میان، وضعیت سوریه با تمام کشورهای دیگر متفاوت است و تداوم و تشدید بحران در این کشور با درگیری مخالفین و دولت و همچنین مداخله خارجی همراه است.